«6D021400 - Әдебиеттану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін ұсынылған Оспанова Гулмария Турысбековнаның «Қазіргі қазақ әңгімелеріндегі этномәдени құндылықтар көрінісі» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми

РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету); 2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету); 3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Диссертация жұмысының тақырыбы Қазақстан Республикасы Білім беруді және ғылымды дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 27 желтоқсанындағы № 988 қаулысы) 7.2. «Гуманитарлық ғылымдар саласындағы іргелі, қолданбалы пәнаралық зерттеулер: әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулер; 7.2.7. Ұлы даланың жеті қыры: қоғамның рухани жаңғыруының мұралары мен бастаулары бағыттарына **сәйкес** келеді. «6D021400 - Әдебиеттану» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесіне іздену үшін мемлекет бюджетінен қаржыландырылған докторантура аясында дайындалған диссертациялық жұмыс. ҚР Президентінің «Сындарлы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі» (2019ж.) және «Жаңа жағдайдағы Қазақстан: іс-қимыл кезеңі» (2020ж.) ҚР Президентінің 2021 жылдың 5 қаңтардағы «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» атты бағдарламалық мақаласы. Қазақстан Республикасы Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен 2021-2023 жылдардағы ғылымды дамытудың «Білім және ғылым саласындағы зерттеулер», «Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар саласындағы зерттеулер» атты басым бағыттарына **сәйкес** келеді.

2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі **үлесін қосады**/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Диссертациялық жұмыс тақырыбының өзектілігі жоғары, сол себепті отандық ғылымға өзіндік үлес қосатыны анық. Зерттеу нысанын оңтайлы жүйелеу және тақырыптың маңыздылығын айқындау нәтижесіне қарағанда диссертациялық зерттеудің тақырыбы толықтай ашылған. Диссертант бүгінгі таңда ғалымдар тарапынан айрықша назар аударылып отырған ұлттық құндылықтар жүйесі, ұлттық салт-дәстүр, ұлттық таным мәселелеріне қатысты қазіргі қазақ әңгімелеріндегі шоқтығы биік шығармаларға жан-жақты теориялық талдау біртұтас кешенді зерттеу жұмысын ұсынған.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) **жоғары;** 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған.	Диссертанттың зерттеу тақырыбы бойынша жариялаған ғылыми мақалаларынан, диссертациясынан да жазу деңгейінің жоғарылығы және өзіндік баяндау стилі анық байқалып тұр. Ғылыми жұмыс – бір қолдан шыққан, біртұтас жұмыс. Отандық және шетелдік ғалымдардың тұжырымдарына орынды сілтеме жасаған.
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) **негізделген;** 2) ішінара негізделген;	Диссертациялық жұмыс тақырыбының өзектілігі айқын. Себебі әрбір ұлттың өзіне тән өмір сүру қағидалары, мінез-құлқы, салт-дәстүрі, ұстанымы мәселелері қай уақытта да өзекті саналмақ. Диссертант Ш.Мұртаза, Қ.Жұмаділов,

		3) негізделмеген.	Д.Досжан, Т.Нұрмағамбетов, Б.Нұржекеұлы, Д.Рамазан, А.Алтай, Ж.Шаштайұлы, Н.Дәутайұлы, Н.Ораз сынды қаламгерлердің шығармаларына теориялық талдау жасай отырып, көркем әдебиеттің осы құндылықтарымызды бейнелеудегі, болашақ ұрпақтарға жеткізудегі бәрінен жоғары тұратын биік мәртебесін айқындаған.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды:	Ізденуші Оспанова Гулмарияның қорғауға ұсынып отырған диссертациялық жұмысының мазмұны «Қазіргі қазақ әңгімелеріндегі этномәдени құндылықтар көрінісі» тақырыбын жан-жақты айқындайтын сапалы ғылыми зерттеу жұмысы болып шыққан. Тақырыпты толықтай ашатын әдеби материал негізінде жан-жақты зерттеу жүргізу барысында диссертант ұсынған ғылыми тұжырымдар нақты көркем мәтін арқылы дәйектелген. Алынған нәтижелер зерттеу тақырыбына сай.
		1) **айқындайды**;	
		2) ішінара айқындайды;	
		3) айқындамайды.	
		4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:	Зерттеу барысында ізденушінің алдына қойған мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына толығымен сәйкес келеді. Ізденуші Оспанова Гулмария қазіргі қазақ әңгімесіндегі этномәдени құндылықтар жүйесінің көрініс беру ерекшеліктерін зерттеп, оның отандық әдебиеттегі рухани-эстетикалық ықпалын анықтауды алдына мақсат етіп қойған және диссертант зерттеу жұмысын жазу барысында осы мақсатқа қол жеткізген, межелеген міндеттерін толығымен орындап шыққан.
		1) **сәйкес келеді**;	
		2) ішінара сәйкес келеді;	
		3) сәйкес келмейді.	
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан:	Ізденуші Г.Оспанованың диссертациялық жұмысының барлық бөлімдері мен жалпы құрылымы логикалық жағынан да тығыз байланысып, алынған нәтижелері өзара үндесіп, бір-бірінен туындап тұр. Диссертация құрылымы Кіріспеден, 2 бөлімнен, әр бөлім 3 тараушадан және қысқаша тұжырымнан, Қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады.
		1) **толық байланысқан**;	
		2) ішінара байланысқан;	
		3) байланыс жоқ.	

		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:	Диссертант ұсынған жаңа шешімдер дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырыла талданып, зерттеушінің өз тарапынан қосқандары ажыратылып көрсетіледі. Осыған дейін ғалымдар тарапынан айтылған пікірлер мен тұжырымдар зерттеушінің сын тезінен өтіп отырады. Өзіндік тұжырымдар, тың пайымдар, сыни талдау бар. Қолтаңбасы әралуан қаламгерлер шығармаларында қозғалатын ұлттық құндылық, салт-дәстүр, әдет-ғұрып, ұлттық мінез, атамекен, туған жер, табиғат мәселелері диссертант тарапынан салыстырыла отырып, олардың сабақтастығы жағынан сыни талдау нысанына айналады. Ізденуші осыған дейінгі жазылған еңбектердегі пікірлерге сүйене отырып, өзіндік тұжырым ұсынуында сыни талдауы анық көрінеді.
		1) **сыни талдау бар**;	
		2) талдау ішінара жүргізілген;	
		3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген;	
		4) талдау жоқ.	
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма?	Зерттеу жұмысының отандық әдебиеттану саласында алғаш рет қолға алынып отырған мәселе болуына байланысты жаңашылдық деңгейі де жоғары. Әдебиеттану тұрғысынан жасалған талдаулар жаңа нәтижелер алуға қол жеткізген. Диссертациядағы ғылыми нәтижелер мен қағидаттардың барлығы дерлік жаңа деуге болады.
		1) **толығымен жаңа**;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма?	Диссертацияның қорытындылары толығымен жаңа. Әр қорытынды жеткілікті түрде жасалған ғылыми талдауларға негізделген. Этномәдени құндылықтардың көркемдік қызметі әңгіме жанрындағы көрнекті қаламгерлер туындыларының мысалында зерттеу объектісіне айналып отыр.
		1) **толығымен жаңа**;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?	Диссертация қоғамдық-гуманитарлық бағытта орындалғанына орай техникалық, технологиялық, экономикалық, басқару саласымен жанаспайды. Бірақ автордың алға қойған мақсаты өзгеше орындалуына байланысты тәсілдік жағынан «толығымен жаңа» деп санауға келеді.
		1) **толығымен жаңа**;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	

6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research (куолитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	Ғылыми жұмыста диссертант жасаған барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан ауқымды дәлелдемелерге негізделген. Оған диссертанттың зерттеу нәтижесінде алған тұжырымдамалары дәлел: - Әдеби шығармадағы этномәдени құндылық – танымға қарай өзгермелі эстетикалық, философиялық, психология-педагогикалық тарихи концепциялар жиынтығынан тұратын, пәнаралық зерттеулер негізінде айқындалатын категория; - Қазіргі қазақ әңгімесіндегі этномәдени құндылықтар жаһандану дәуіріндегі мәдениеттер тоғысында айқындала түсіп отырған рухани әлеуетімен маңызды; - Қазіргі қазақ әңгімесіндегі этномәдени құндылықтар жүйесі мен сабақтастығы әлем халықтары әдебиеті тарихындағы осы бағыттағы туындылардан өзіндік төлтума, ұлттық негізді сипаттарымен ерекшеленеді; - Қазақ әңгімесіндегі этномәдени құндылықтарды мәтіндік арқауда баяндау, орнықтыру формалық ізденістерге негізделген авторлық дара қолтаңба негізінде айқындалды; - Қазіргі қазақ әңгімесіндегі этномәдени құндылықтар осы заманғы өмір шындығына негізделіп көрініс тапқан; - Қазақ қаламгерлері этномәдени құндылықтар арқылы ұлт болмысын айшықтауда аксиологиялық көркемдік кеңістік қалыптастырды.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) **дәлелденді**; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	7.1. Негізгі қағидаттар **толық дәлелденген**. Бұл қағидаттар әрбір тараудағы зерттеу жұмысының нәтижесінен туындаған. 7.2. Әрбір қағидат **тривиалды емес** деп саналады. Автор қағидаттарды ерекше тәсілмен, жан-жақты қырынан қалыптастырған. 7.3. **Мейлінше жаңа.** Әдебиеттану саласындағы зерттеулерде осыған дейін осы диссертацияда талданған мәселелер арнайы қарастырылған емес. Сол себепті нәтижелері де жаңалығымен ерекшеленеді.

		7.2 Тривиалды ма?	7.4. **Қолдану деңгейі кең.** Әдебиеттану, фольклор, тарих және этнография салаларында кеңінен пайдалануға болады. 7.5. Зерттеу жұмысы барысында 11 мақала жарияланып, жұмыс толық апробациядан өткен.
		1) ия;	
		2) **жоқ**;	
		3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес.	
		7.3 Жаңа ма?	
		1) **ия**;	
		2) жоқ;	
		3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес.	
		7.4 Қолдану деңгейі:	
		1) тар;	
		2) орташа;	
		3) **кең**	
		4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	
		7.5 Мақалада дәлелденген бе?	
		1) **ия**;	
		2) жоқ	
		3) бұл тұжырымда мақаладағы ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес.	
8.	Дәйектілік қағидаты.	8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:	Зерттеу жұмысының ғылыми-әдіснамалық негізі ретінде отандық және шетелдік ғалымдардың теориялық тұжырымдары мен ғылыми ізденістері басшылыққа алынған. Этномәдени құндылықтар теориясын, қазіргі заманғы қазақ әңгімесіндегі этномәдени құндылықтар көрінісін, поэтикалық элементтерінің қолданылу қисындарын зерттеу барысында тарихи-салыстырмалы әдіс, интертекстуалдылық, құрылымдық, семиотикалық, герменевтикалық зерттеу әдістері ғылыми басшылыққа алынды.
	Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	1) **ия**;	
		2) жоқ.	

		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:	Диссертация жұмысының нәтижелерінде компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманауи әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдаланғаны көрініп тұр.
		1) **ия**;	
		2) жоқ.	
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):	Диссертациядағы ізденуші тарапынан жасалған теориялық қорытындылар, тақырып аясында қамтылған ұлттық құндылықтар мен этномәдени ұғым-түсініктер арасындағы түрлі байланыстар мен заңдылықтар, ұлттық мінез мәселесінің әдеби шығармада атқаратын көркемдік қызметіне қатысты жайттар тікелей әңгімеден алынған нақты мысалдар арқылы дәлелденіп, расталып отырған. Этномәдени құндылықтарға байланысты әр қаламгердің өзәндәк қолтаңбасының айқындығы, суреткерлік шеберлігінің әралуандығы толық дәйектеліп отырған.
		1) **ия**;	
		2) жоқ.	
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен **расталған** / ішінара расталған / расталмаған.	Автор зерттеу барысында мүмкіндігінше этномәдени құндылықтарды әр қырынан сөз еткен отандық және шетелдік ғалымдар еңбектерін және эмпирикалық дереккөздердің мәліметтерін талдау арқылы маңызды мәлімдемелер жасаған. Бұл әрбір тараудағы іргелі ғылыми әдебиеттерге жасалған сілтемелерден анық көрінеді.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/жеткіліксіз.	Пайдаланылған әдебиет көздері әдеби шолу үшін жеткілікті. Библиографияда әдебиеттану бағытындағы шетелдік, отандық ғалымдардың теориялық және арнайы сипаттағы

			әдебиеттерден тұратын 142 дереккөз атаулары бар. Бұл диссертанттың зерттеу жұмысы барысында әдеби шолу жасауына және ғылыми тұжырымдар түзуіне толық жеткілікті мөлшерде болды деп есептеймін.
9	Практикалық құндылық қағидаты	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы: 1) **бар**; 2) жоқ.	Диссертациялық жұмыстың толық теориялық маңызы бар. Зерттеу жұмысының нәтижелері қазіргі қазақ әдебиетін және оның даму заңдылықтары мен үрдістерін этномәдени құндылықтар және оның көркемдік өрісі мәселелерінде таныл, зерттеудің қазіргі заманғы әдеби ағымдар мен бағыттар ықпалындағы өзіндік айрықшалықтарын зерттеуде дәйек, дереккөз бола алады.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) **ия**; 2) жоқ.	Диссертацияның практикалық маңызы айқын және тақырыпты зерттеу барысында алынған нәтижелерді күнделікті практикада қолдану мүмкіндігі жоғары. Сонымен бірге орта, арнайы, жоғары мектептерде жүргізілетін «Қазіргі қазақ әдебиеті», «Әдебиет теориясы», «Әдебиет поэтикасы» сынды негізгі және арнаулы курстарында, тәжірибелік сабақтарда оқу материалы ретінде пайдалануға болады. Этномәдени құндылықтарды пәнаралық негізде зерттейтін жеке жобаларда да қажетті материалдарын пайдалану мүмкіндігі жоғары.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма? 1) **толығымен жаңа**; 2) ішінара жаңа (25-75% жаңа); 3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	Диссертациялық жұмыстың әр бөлімі мен қорытындыларында кездесетін практикалық ұсыныстары толығымен жаңа. Толығымен алғанда, Г.Оспановаңың «Қазіргі қазақ әңгімелеріндегі этномәдени құндылықтар көрінісі» тақырыбындағы докторлық диссертациясы – осы деңгейдегі жұмыстарға қойылатын талаптарға жауап беретін, ғылыми және практикалық мәні жоғары аяқталған еңбек болып шыққан.
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) **жоғары**; 2) орташа;	Академиялық жазу сапасы жоғары. Диссертация ғылыми стильмен, нақты дерек-дәйектерді талдауға негізделген тұжырымдар жасай отырып жазылған.

		3) орташадан төмен; 4) төмен.	
11.	Диссертацияға ескертулер		Диссертацияда жекелеген орфографиялық (86 б.), стильдік (31 б.) қателер кездеседі, бірақ зерттеудің ғылыми мазмұны мен теориялық маңызына нұсқан келтірмейді.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Зерттеу жұмысы барысында 11 мақаласы жарық көрген. Оның ішінде Скопус (Scopus) мәліметтер базасында – 1; халықаралық конференцияларда – 4; ҚР БҒМ Білім және ғылым саласындағы қадағалау комитеті бекіткен тізімге енетін журналдарда – 5; ұлттық қоғамдық-саяси журналда 1 мақала жарияланды.Осы мақалаларда диссертацияның негізгі тұжырымдары жан-жақты талданып, мамандар талқысына ұсынылған.
13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		Ізденуші Оспанова Гулмария Турысбековнаның «Қазіргі қазақ әңгімелеріндегі этномәдени құндылықтар көрінісі» тақырыбындағы диссертациялық еңбегін талапқа сай толық аяқталған сапалы зерттеу жұмыс ретінде бағалай отырып, диссертантқа осы еңбегі үшін 6D021400 – Әдебиеттану мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беруге болады деп есептеймін.

Ресми рецензенттер пікірлерінде келесі шешімдердің бірін көрсетеді:

1) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор дәрежесін беру;

2) диссертацияны пысықтауға жіберу (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайлардан басқа);

3) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор ғылыми дәрежесін беруден бас тарту

Ресми рецензенттер пікірлерінің көшірмелері докторантқа диссертация қорғауға дейін кемінде 5 (бес) жұмыс күнінен кешіктірілмей беріледі.

Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, ф.ғ.д., профессор _____ **Жанұзақова Қ.Т.**

(жұмыс орны, ғылыми дәрежесі) **(қолы)** **(Аты-жөні)**

Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті» КеАҚ HR қызметі

Копы
Подпись
Заверяю: «Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті» КеАҚ HR қызметі
Заверено: НАО «Казахский национальный женский педагогический университет» HR служба